

Bruine Kiekendief met prooi, 8 mei 2023, Eempolder | Marcel Pomp

De Bruine Kiekendief in de westelijke Eempolders, een update

Jan Mooij

De Bruine Kiekendief wordt bij onze tellingen in de Eempolders regelmatig waargenomen. In 2016 is er al eens een verhaal over deze soort verschenen. Bij het voorbereiden van het artikel over muizenjaren in de vorige Korhaan heb ik ook nog eens naar de Bruine Kiekendief gekeken. Dit gaf toch wat andere ideeën dan in het eerste artikel. Bovendien zijn de waargenomen aantallen Bruine Kiekendieven de laatste paar jaar plotseling sterk toegenomen. Dit leek een goede aanleiding om nog eens naar de ontwikkeling te kijken.

De figuren 1 en 2 geven een overzicht van de waargenomen aantallen Bruine Kiekendieven bij onze veertiendaagse tellingen in de westelijke Eempolders. We zien een geleidelijke toename van de aantallen. Het valt wel op dat enige keren sprake is van een plotselinge afname, die dan weer gevolgd wordt door een meer geleidelijk herstel. Heel opvallend is de sterke toename in de laatste twee jaar. Als we kijken naar de resultaten van het BMP-project van Sovon,

zien we tot het jaar 2000 een toename en daarna een afname. Onze resultaten zijn dus niet representatief voor Nederland. De ontwikkelingen in Nederland werden voor een groot deel bepaald door de drooglegging van Flevoland. In eerste instantie ontstond daar een rietmoeras waar veel kiekendieven broedden. Toen het gebied in cultuur werd gebracht verdwenen de meeste kiekendieven. In de Eempolders speelde dit uiteraard niet. Een verrassend verschijnsel is dat in het begin van het broedseizoen, de maanden april en mei, er in de Eempolders geen toename van de aantallen is. Vanaf juni tot en met september is wel een duidelijke stijging te zien.

Muizenjaren

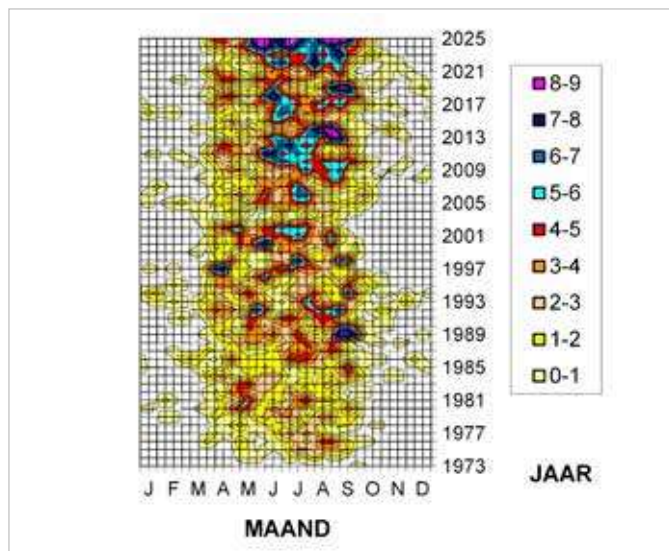
In het verhaal uit 2016 verbaasde ik mij erover dat de muizenjaren niet terug te zien waren in de resultaten van onze tellingen. Bij het voorbereiden van het verhaal over muizenjaren in de vorige aflevering van De Korhaan realiseerde ik mij, dat ook bij andere roofvogels deze jaren in de broedtijd niet of nauwelijks te zien waren.

De Bruine Kiekendief is in de Eempolders voornamelijk een zomergast en wij zien hem dus bijna alleen in de broedtijd. Het is dus niet zo vreemd dat wij geen duidelijk effect zien.

Het aantal broedvogels wordt bepaald door de aantallen in het vorige broedseizoen en de overleving in de winter. Tot er nieuwe jongen uitvliegen nemen de aantallen niet toe. Dit verklaart dat in een muizenjaar het aantal kiekendieven dat in de Eempolders gaat broeden niet of nauwelijks groter is dan in andere jaren. Er is geen reden voor vogels uit andere gebieden in de omgeving om naar de Eempolders te verhuizen omdat het aantal veldmuizen in een muizenjaar overal groter is dan normaal. Ook territoria buiten de Eempolders zullen daarom waarschijnlijk succesvol zijn.

Meer jongen groot

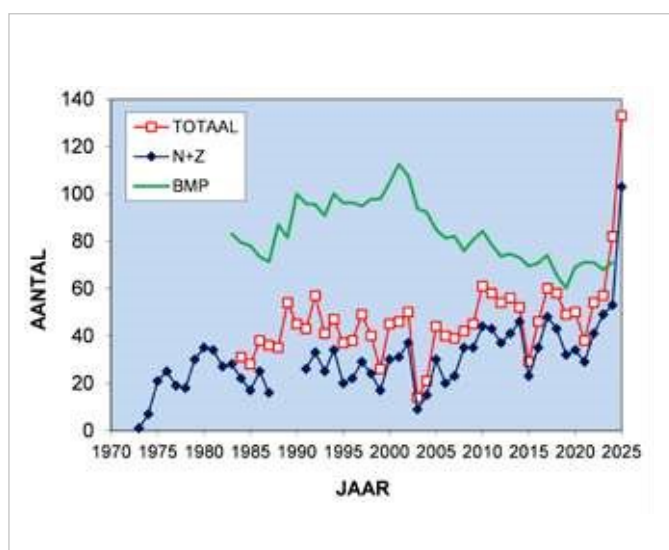
Het ligt wel voor de hand dat in een muizenjaar veel meer jongen groot worden. In een muizenjaar zouden er aan het einde van het seizoen dus meer Bruine Kiekendieven kunnen rondvliegen. In figuur 4 zien we het gemiddelde aantal

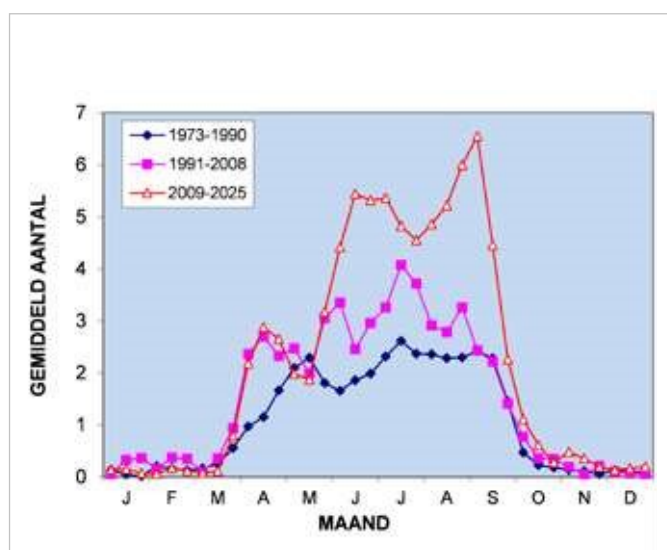
Figuur 1. Samenvatting van alle telresultaten voor de Bruine Kiekendief.

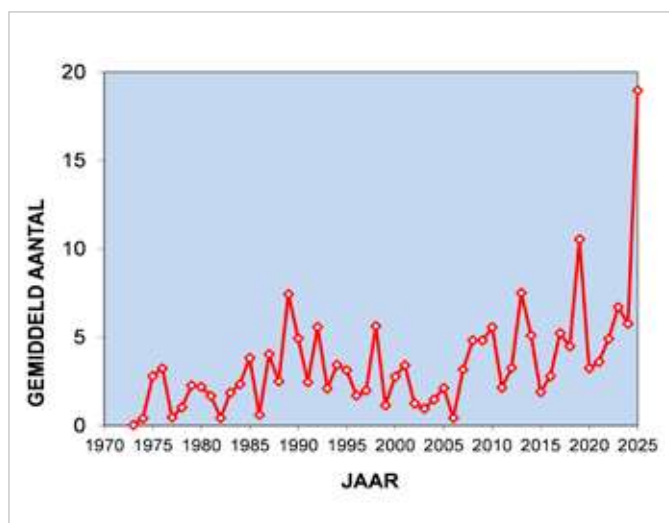
Bruine Kiekendief (man), 12 april 2026, Schiermonnikoog | Doortje van Dijk

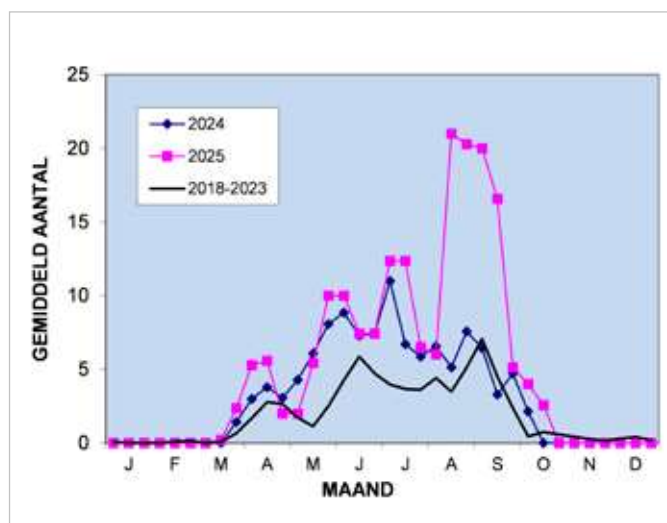
Figuur 2. Totaal aantal getelde Bruine Kiekendieven per jaar. De blauwe lijn geeft de aantallen zonder de Oostermeent, de rode lijn de totale aantallen. De groene lijn geeft de index van het BMP-project van Sovon.

Figuur 3. Gemiddeld aantal Bruine Kiekendieven per decade voor drie periodes van achttien jaar.

Figuur 4. Gemiddeld aantal waargenomen Bruine Kiekendieven per jaar in september.

Figuur 5. Aantal waargenomen Bruine Kiekendieven per decade voor de jaren 2024 en 2025. Ter vergelijking de gemiddelde waarden voor de jaren 2018 tot en met 2023.

waargenomen Bruine Kiekendieven in september. Er zijn drie duidelijk hoge pieken te zien in 1989, 2019 en 2025. Deze pieken komen inderdaad overeen met muizenjaren.

Als we echter naar de andere muizenjaren kijken, blijkt dat daarbij de aantallen kiekendieven niet groter zijn dan gemiddeld. Opvallend bij de drie genoemde jaren is dat de aantallen daar juist in september veel hoger zijn dan in de voorafgaande maanden, terwijl dat in andere muizenjaren niet gebeurt¹. De jonge vogels gaan na het uitvliegen rondzwerven en trekken daarbij gemiddeld in een zuidelijke richting. Ze vertrekken eerder dan de volwassen vogels uit het broedgebied. Het kan zijn dat ze dat in sommige jaren eerder doen dan in andere, maar ook daarbij lijkt een eerder vertrek in een jaar met veel muizen niet te verwachten.

Doortrekkers

Een andere mogelijkheid is dat we te maken hebben met doortrekkers uit het noordoosten. Als er weinig te eten is zullen ze meestal niet blijven plakken. Omdat ze van een flinke afstand komen

is het mogelijk dat de veldmuizencyclus in hun broedgebied niet synchroon loopt met die in ons gebied. In het geval dat een piek bij ons samenvalt met die in hun herkomstgebied krijgen wij veel doortrekkers die ook nog eens lang blijven. In andere gevallen is het effect veel kleiner. Mogelijk wordt het aantal doortrekkers ook nog beïnvloed door de windrichting tijdens de trek. Op die manier lijkt een verschillende afloop van het broedseizoen verklaarbaar.

In figuur 2 valt op dat het aantal waargenomen Bruine Kiekendieven in de laatste twee jaar veel hoger is dan ooit tevoren. Figuur 5 geeft de gemiddelde waarden per decade voor deze twee jaren. Ter vergelijking zijn ook de gemiddelde waarden over de periode 2018 tot en met 2023 gegeven. Tot in augustus lopen de waarden voor de twee laatste jaren ongeveer gelijk. Dit bevestigt dat het aantal broedvogels in een muizenjaar niet toeneemt. Het is ook duidelijk dat de aantallen de laatste twee jaar gedurende het hele broedseizoen hoger zijn dan in de jaren daarvoor. Waarom dat zo is, blijft voor

mij voorlopig een raadsel. De toekomst moet uitwijzen of de aantallen structureel hoger blijven.

¹In gunstige jaren kunnen veldmuizen 2-3 worpen per jaar produceren (redactie).

Literatuur

- Bijlsma, R.G., Hustings, F. & Camphuysen, C.J. (2001). Algemene en schaarse vogels van Nederland. Avifauna van Nederland 2. GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.
- Mooij, J. (2016). Het voorkomen van de Bruine Kiekendief in de westelijke Eempolders. De Korhaan 50 (1): 6-7.
- Mooij, J. (2026). Muizenjaar in de westelijke Eempolders. De Korhaan 60 (1): 34-37.
- Castelijns, H. (2018). Bruine Kiekendief, *Circus aeruginosus*. Pp. 204-205. Sovon Vogelatlas van Nederland, Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen

Bruine Kiekendief (man), 22 juni 2025, Texel | Marga van Leeuwen